

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/136/2008

RELIGIA W SYSTEMIE EDUKACJI

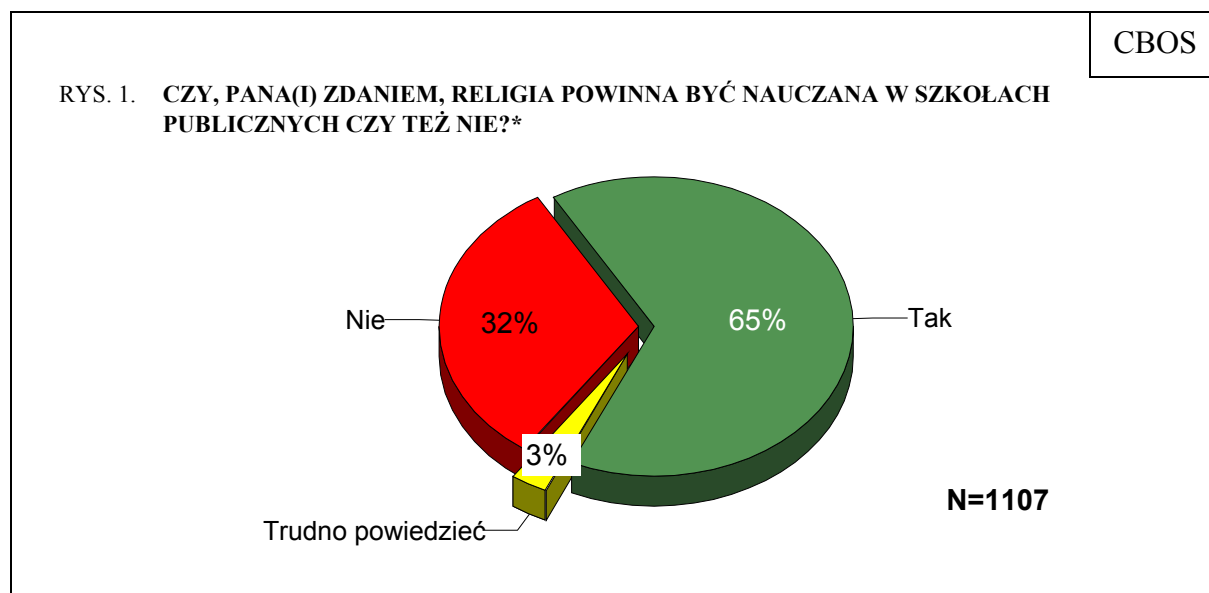
KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2008

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Z naszych dotychczasowych badań wynika, że Polacy przeważnie akceptują obecność lekcji religii w szkołach publicznych, natomiast raczej krytycznie odnoszą się do koncepcji oceniania uczniów w ramach tych zajęć oraz wliczania stopnia z religii do średniej. Pytania dotyczące nauczania religii uzupełniliśmy w tym roku m.in. o takie zagadnienia, jak ocena lekcji religii oraz osób je prowadzących, a także o propozycje merytoryczne co do programu katechezy. Badanie¹ przeprowadziliśmy na próbie osób mających 15 i więcej lat, dlatego deklaracje dotyczące części zagadnień będą prezentowane dwójako: odpowiedzi dorosłych, tak aby zachować porównywalność z wynikami ubiegłorocznymi, oraz odpowiedzi wszystkich ankietowanych łącznie z młodzieżą w wieku 15–17 lat.

Polacy w większości (65%) akceptują obecność lekcji religii w szkołach publicznych. Wprawdzie w stosunku do ubiegłego roku aprobatą nieco zmalała (o 7 punktów), niemniej jej poziom jest nadal wyższy niż w latach dziewięćdziesiątych. Przeciwnicy nauczania religii w szkołach publicznych stanowią jedną trzecią dorosłych (32%).

* W próbie badanych mających 15 i więcej lat odpowiedzi kształtują się następująco: tak – 66%, nie – 31%, trudno powiedzieć – 3%

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (217) zrealizowano w dniach od 6 do 9 czerwca 2008 roku na reprezentatywnej próbie losowej Polaków mających 15 i więcej lat (N=1167).

Tabela 1

Czy, Pana(i) zdaniem, religia powinna być nauczana w szkołach publicznych czy też nie?*	Wskaźniki respondentów według terminów badań						
	IX '91	IV '93	VII '93	I '94	VII '94	VII '07	VI '08
	w procentach						
Zdecydowanie tak	23	21	22	20	24	36	33
Raczej tak	34	34	31	37	31	36	32
Raczej nie	23	19	18	19	19	12	15
Zdecydowanie nie	19	22	25	19	22	12	17
Trudno powiedzieć	1	4	4	5	5	4	3

* W badaniach realizowanych od roku 1991 do 1994 w pytaniu używano terminu „szkoła państwowa”

Niemal we wszystkich analizowanych grupach społecznych i demograficznych przeważa poparcie dla obecności religii w szkołach publicznych. Jedynie osoby niebiorące udziału w praktykach religijnych lub uczestniczące w nich sporadycznie (kilka razy w roku), a także badani o lewicowych poglądach politycznych w większości wyrażają sprzeciw w tej kwestii. Relatywnie więcej aprobujących obecność katechezy w szkołach jest wśród młodszych pokoleń (od 15 do 34 roku życia) oraz wśród badanych najstarszych (mających 65 lat i więcej), natomiast stosunkowo mniej – wśród osób w wieku 35–64 lata. Ponadto dezaprobatę częściej niż inni deklarują mieszkańcy największych aglomeracji, a także respondenci z wyższym wykształceniem, natomiast mieszkańcy wsi, badani najslabiej wykształceni relatywnie częściej popierają katechezę w szkołach publicznych. Można również zauważyć, że za obecnością religii w tych szkołach opowiada się zdecydowana większość osób o prawicowych poglądach politycznych.

Opinie na temat nauczania religii na wcześniejszym etapie edukacji, czyli w przedszkolach są bardziej podzielone. Blisko połowa ankietowanych (49%) nie popiera koncepcji nauczania tego przedmiotu w przedszkolach publicznych, natomiast aprobatę wyraża 44% dorosłych. Od ubiegłego roku ubyło zwolenników obecności religii w nauczaniu przedszkolnym, przybyło zaś przeciwników.

Tabela 2

Czy, w Pana(i) przekonaniu, religia powinna być nauczana w przedszkolach publicznych czy też nie?	Wskaźniki respondentów według terminów badań	
	VII 2007	VI 2008
	w procentach	
Tak	53	44 (45) *
Nie	41	49 (48)
Trudno powiedzieć	6	7 (7)

* W nawiasach podajemy odsetek dla próby badanych mających 15 i więcej lat

Stosunkowo najwięcej osób opowiadających się za lekcjami religii w przedszkolach jest wśród najmłodszych (w wieku 15–24 lata), uczniów i studentów oraz ankietowanych uczestniczących w praktykach religijnych co najmniej raz w tygodniu.

Interesowało nas, jaki przedmiot szkolny – religię czy etykę – ankietowani wybraliby dla swoich dzieci. Większość (56%) wolałaby, aby ich dzieci w ramach zajęć szkolnych chodziły na religię. Tylko co szósty badany (16%) deklaruje, że wybrałby dla swoich dzieci lekcje etyki. Jedna piąta (20%) chciałaby, aby ich dzieci uczęszczały zarówno na religię, jak i na etykę. Nieliczni (2%) nie wybraliby ani jednego, ani drugiego przedmiotu. Od ubiegłego roku wzrosła liczba osób, które wolałyby, aby ich dzieci chodziły na religię, natomiast zmniejszyła się grupa respondentów wskazujących zarówno na religię, jak i na etykę.

Tabela 3

Niezależnie od tego, czy ma Pan(i) dzieci czy też nie, czy wolał(a)by Pan(i), aby Pana(i) dziecko w ramach zajęć szkolnych chodziło na religię czy na etykę?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	VII 2007	VI 2008
	w procentach	
Na religię	50	56 (56)*
Na etykę	13	16 (16)
Zarówno na religię, jak i na etykę	26	20 (20)
Ani na religię, ani na etykę	2	2 (2)
Trudno powiedzieć	9	6 (6)

* W nawiasach podajemy odsetek dla próby badanych mających 15 i więcej lat

Ponadprzeciętną liczbę wskazań dotyczących lekcji religii odnotowujemy wśród badanych praktykujących religijnie co najmniej raz w tygodniu, osób o przekonaniach prawicowych, a także w grupie najstarszych ankietowanych, słabiej wykształconych, mieszkających na wsi, rolników oraz robotników (zarówno wykwalifikowanych, jak i niewykwalifikowanych). Etykę stosunkowo częściej niż inni wybraliby dla swoich dzieci respondenci w ogóle niebiorący udziału w praktykach religijnych oraz praktykujący sporadycznie, ponadto badani o lewicowych poglądach politycznych, lepiej wykształceni, a spośród grup społeczno-zawodowych – pracownicy umysłowi niższego szczebla oraz pracujący na własny rachunek.

Zwolennicy nauczania religii w szkołach publicznych w większości chcieliby, aby ich dzieci chodziły na katechezę. Ci, którzy są przeciwni obecności religii w szkołach, najczęściej wskazują etykę, niemniej co czwarta osoba z tej grupy wybrałaby dla swoich dzieci lekcje religii, a więcej niż co piąta zarówno religię, jak i etykę.

Tabela 4

Czy, Pana(i) zdaniem, religia powinna być nauczana w szkołach publicznych czy też nie?	Niezależnie od tego, czy ma Pan(i) dzieci czy też nie, czy wolał(a)by Pan(i), aby Pana(i) dziecko w ramach zajęć szkolnych chodziło na religię czy na etykę?				
	Na religię	Na etykę	Zarówno na religię, jak i na etykę	Ani na religię, ani na etykę	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Tak	72	4	20	0	4
Nie	25	41	22	5	7
Trudno powiedzieć	29	22	17	3	29

FUNKCJONOWANIE RELIGII W SZKOŁACH

W 2007 roku zdecydowano, że stopień z religii będzie wliczany do średniej ocen na koniec roku szkolnego. Z naszego ubiegłorocznego sondażu wynikało, że większość Polaków nie popierała tego rozwiązania. Deklaracje uzyskane w czerwcu tego roku wskazują, że niewiele się w tej kwestii zmieniło.

Zacznijmy od tego, że ponad połowa Polaków (55%) jest zdania, iż nie powinno się wystawiać ocen z religii. Natomiast za katechezą „na stopień” opowiada się 38% dorosłych. Warto dodać, że zarówno zwolennicy, jak i przeciwnicy lekcji religii w szkołach publicznych w większości nie akceptują oceniania uczniów z tego przedmiotu.

Tabela 5

Czy, ogólnie rzecz biorąc, nauka religii powinna być „na stopień”, czyli kończyć się wystawieniem oceny, podobnie jak w przypadku innych przedmiotów szkolnych, czy też nie?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	VII 2007	VI 2008
	w procentach	
Tak, nauka religii powinna być „na stopień”	37	38 (39)*
Nie, nauka religii nie powinna być „na stopień”	55	55 (55)
Trudno powiedzieć	8	7 (6)

* W nawiasach podajemy odsetek dla próby badanych mających 15 i więcej lat

Więcej niż przeciętnie zwolenników wystawiania ocen z religii jest wśród najmłodszych badanych, szczególnie w wieku 15-17 lat (51%), a także w grupie najstarszych respondentów. Religię „na stopień” relatywnie częściej popierają również mieszkańcy wsi, osoby z wykształceniem podstawowym, znajdujące się w gorszej sytuacji finansowej. Ponadto poziom aprobaty jest wyższy wśród ankietowanych, którzy uczestniczą w praktykach religijnych co najmniej raz w tygodniu, a także wśród badanych o przekonaniach prawicowych.

Prawie dwie trzecie dorosłych (62%) sprzeciwia się włączaniu stopnia z religii do średniej ocen na koniec roku szkolnego. Zwolennikiem takiego rozwiązania jest co trzeci ankietowany (33%, od ubiegłego roku wzrost o 5 punktów).

Tabela 6

Czy, według Pana(i), ocena z religii powinna być uwzględniana przy liczeniu średniej na koniec roku szkolnego czy też nie?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	VII 2007	VI 2008
	w procentach	
Tak	28	33 (33)*
Nie	64	62 (62)
Trudno powiedzieć	8	5 (5)

* W nawiasach podajemy odsetek dla próby badanych mających 15 i więcej lat

Więcej odpowiedzi twierdzących, podobnie jak w przypadku poprzedniego pytania, jest wśród respondentów najmłodszych (od 15 do 24 roku życia) oraz najstarszych (mających 65 lat i więcej). Wystawianie ocen z religii relatywnie częściej popierają osoby mieszkające na wsi, słabiej wykształcone, praktykujące religijnie co najmniej raz w tygodniu.

Wśród ankietowanych, którzy aprobują obecność lekcji religii w szkołach, blisko połowa (49%) uważa, że ocena z katechezy powinna być brana pod uwagę przy liczeniu średniej na koniec roku szkolnego, ale prawie taka sama liczebnie grupa (45%) jest temu przeciwna. Osoby, według których uczniowie powinni być oceniani z religii, w większości (66%) postulują również wliczanie stopnia z tych zajęć do średniej, jednak relatywnie wiele (30%) się z tym nie zgadza.

Ponad połowa dorosłych (57%) nie popiera rozwiązania, w myśl którego uczniowie powinni mieć możliwość zdawania egzaminu z religii na maturze. Jedna trzecia zaś (35%, od ubiegłego roku wzrost o 7 punktów) przychylnie odnosi się do tego pomysłu.

Tabela 7

Czy uczniowie powinni mieć możliwość zdawania na maturze egzaminu z religii czy też nie?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	VII 2007	VI 2008
	w procentach	
Tak	28	35 (36) *
Nie	58	57 (56)
Trudno powiedzieć	14	8 (8)

* W nawiasach podajemy odsetek dla próby badanych mających 15 i więcej lat

Za możliwością wyboru religii na maturze stosunkowo częściej opowiadają się najmłodszy badani (w wieku 15–17 lat oraz 18–24 lata).

Ankietowani, którzy są zdania, że religia powinna być obecna w szkołach publicznych, są pod tym względem równo podzieleni: 46% sądzi, że uczniowie powinni mieć możliwość wyboru religii na egzaminie dojrzałości, tyle samo zaś jest przeciwnego zdania. Zwolennicy oceniania uczniów w ramach katechezy również są w tej kwestii podzieleni. Co prawda przeważa wśród nich opinia, że powinna istnieć możliwość zdawania religii na maturze (60%), ale stosunkowo duża grupa (33%) nie próbuje tego rozwiązania.

Jedną z istotnych kwestii związanych z obecnością religii w szkołach publicznych (a także w przedszkolach) jest umiejscowienie tych lekcji w planie zajęć. Jeśli znajdują się one na początku lub na końcu dnia nauki, nie stwarza to problemu dla uczniów nieuczęszczających na katechezę, natomiast jeśli odbywają się między innymi lekcjami, przy jednoczesnym braku zajęć z etyki, uczniowie są zmuszeni czekać na kolejne zajęcia tracąc czas, niejednokrotnie również mając poczucie wykluczenia z grupy. Poprosiliśmy ankietowanych o opinie na temat rozmieszczenia lekcji religii w planie zajęć. Zdecydowana większość Polaków (79%), podobnie jak rok temu, jest zdania, że religia powinna być na początku lub na końcu dnia nauki, tak aby osoby nieuczęszczające na religię nie musiały czekać na kolejne zajęcia. Tylko co dziewiąty (11%) nie widzi potrzeby wprowadzania takich rozwiązań.

Tabela 8

Czy, Pana(i) zdaniem, lekcje religii powinny odbywać się na początku lub na końcu dnia nauki tak, aby osoby nieuczęszczające na religię nie musiały czekać między lekcjami?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	VII 2007	VI 2008
	w procentach	
Tak, to dobre rozwiązanie	81	79 (79)*
Nie, nie widzę takiej potrzeby	12	11 (11)
Trudno powiedzieć	7	10 (10)

* W nawiasach podajemy odsetek dla próby badanych mających 15 i więcej lat

O tym, że umiejscowienie lekcji religii na końcu lub na początku planu zajęć jest dobrym rozwiązaniem, relatywnie najczęściej przekonani są najmłodszy ankietowani (od 15 do 17 roku życia). Odmienną opinię stosunkowo częściej niż inni wyrażają osoby, które uczestniczą w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu.

PROGRAM ZAJĘĆ Z RELIGII

Zapytaliśmy ankietowanych, jaka powinna być, ich zdaniem, tematyka lekcji religii. Czy powinny one kształtować głównie wiarę uczniów czy też ich wiedzę, koncentrować się na dostarczaniu informacji o jednym wyznaniu czy też o różnych religiach i wierzeniach.

Nadal większość Polaków (58%) uważa, że na lekcjach religii powinno się przekazywać głównie wiedzę o różnych religiach i wierzeniach. Ponad jedna trzecia (36%) utrzymuje, że katechezy powinny dotyczyć przede wszystkim religii katolickiej.

Tabela 9

Czy, Pana(i) zdaniem, w ramach lekcji religii powinno się przekazywać głównie:	Wskazania respondentów według terminów badań	
	VII 2007	VI 2008
	w procentach	
– wiedzę o zasadach religii katolickiej	36	36 (36)*
– wiedzę o różnych religiach i wierzeniach	57	58 (58)
Trudno powiedzieć	7	6 (6)

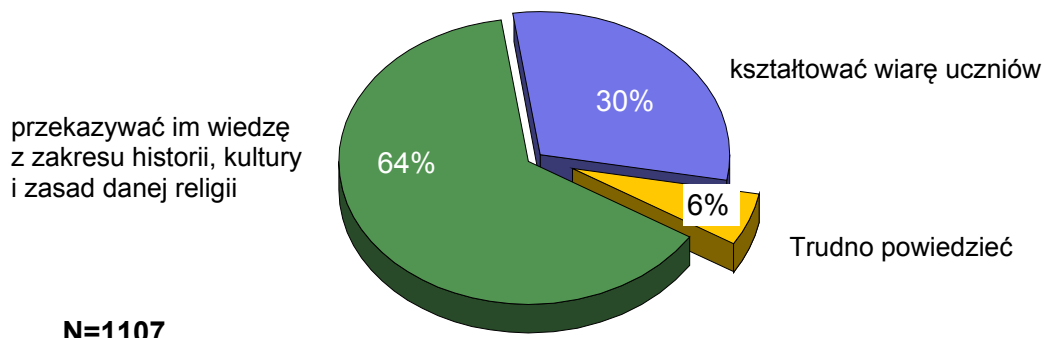
* W nawiasach podajemy odsetek dla próby badanych mających 15 i więcej lat

Niemal w każdej z analizowanych grup społeczno-demograficznych większość respondentów opowiada się za tym, żeby na lekcjach religii przekazywać wiedzę głównie o różnych systemach religijnych. Odmienna opinia przeważa wśród osób praktykujących religijnie kilka razy w tygodniu oraz wśród rolników; relatywnie wyższe poparcie dla takiej formuły lekcji religii odnotowujemy również wśród najstarszych ankietowanych, mieszkańców wsi i małych miast (do 20 tys. ludności), a jeśli chodzi o grupy społeczno-zawodowe – wśród robotników niewykwalifikowanych.

W przypadku takiego przedmiotu, jak religia, trudno jednoznacznie rozgraniczyć kształtowanie wiary od przekazywania wiedzy. Zapytaliśmy respondentów, który z tych dwóch wymiarów powinien, ich zdaniem, przeważać i stanowić zasadniczą treść zajęć szkolnych. Niemal dwie trzecie (64%) jest zdania, że na lekcjach religii powinna być przekazywana przede wszystkim wiedza, a zwłaszcza kontekst historyczny i kulturowy religii. Blisko jedna trzecia badanych (30%) sądzi natomiast, że głównym zadaniem katechezy jest kształtowanie wiary uczniów.

RYS. 2. CZY W RAMACH LEKCJI RELIGII POWINNO SIĘ PRZED W SZYBTKIM:

N=1107

W próbie badanych mających 15 i więcej lat rozkład odpowiedzi na to pytanie jest dokładnie taki sam

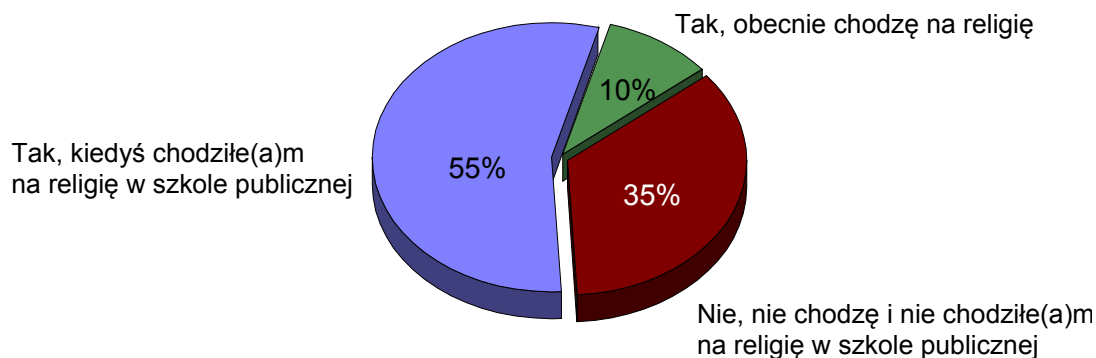
Respondenci ze wszystkich wyróżnionych grup społecznych i demograficznych w większości twierdzą, że zajęcia z religii powinny głównie rozwijać wiedzę o kulturowych aspektach religii. Relatywnie najwięcej takich deklaracji jest wśród osób w wieku 35–54 lata, badanych z największych aglomeracji i najlepiej wykształconych, a ponadto wśród nieuczestniczących w praktykach religijnych lub sporadycznie biorących w nich udział oraz deklarujących lewicowe poglądy polityczne.

LEKCJE RELIGII W DOŚWIADCZENIU POLAKÓW

Na lekcje religii w szkole publicznej chodzi bądź chodziło blisko dwie trzecie badanych (65%), w tym co dziesiąty (10%) uczęszcza na nie obecnie, natomiast ponad połowa (55%) uczestniczyła w nich w przeszłości.

ODPOWIEDZI POLAKÓW MAJĄCYCH 15 I WIĘCEJ LAT

RYS. 3. CZY CHODZIŁ(A) LUB OBECNIE CHODZI PAN(I) NA LEKCJE RELIGII W SZKOLE PUBLICZNEJ?

Obecnie uczęszczający na lekcje religii to, jak można się domyślać, głównie najmłodszy badani – w wieku 15-17 lat (87%), zdecydowanie rzadziej ci, którzy mają 18–24 lata (33%). Na religię chodziła zdecydowana większość osób mających 25–34 lata (83%), ponad dwie piąte badanych w wieku 35–44 lata (45%) i więcej niż jedna czwarta od 45 do 54 roku życia (28%). W starszych pokoleniach (55–64 lata oraz 65 lat i więcej) większość deklaruje, że uczestniczyła w katechezie w szkołach publicznych. Opisywane wyżej wyniki należy traktować ostrożnie. Na początku lat sześćdziesiątych usunięto religię ze szkół państwowych i nie było jej tam do 1990 roku. Tak więc niektórzy ankietowani mogli uwzględnić naukę tego przedmiotu prowadzoną w parafii, poza szkołą.

Badani, którzy obecnie chodzą na religię, w zdecydowanej większości (83%) aprobują obecność tego przedmiotu w szkołach publicznych; podobnie, choć nieco rzadziej, ci, którzy uczyli się religii w przeszłości (73%). Jeśli chodzi o opinie osób, które nie miały lekcji religii w szkole publicznej – tyle samo optuje za obecnością religii w tych szkołach, co wyraża przeciwną opinię (po 48%).

Kolejne pytania dotyczące oceny katechezy zadawaliśmy osobom, które zadeklarowały, że chodzą lub chodziły na religię w szkole publicznej. Wśród uzyskanych opinii o zajęciach z religii dominują oceny pozytywne. Trzy czwarte badanych z tej grupy (75%) uznaje katechezy, w których uczestniczyło, za ciekawe i interesujące. Tyle samo osób (76%) deklaruje, że były one przydatne, użyteczne.

Tabela 10

Odpowiedzi osób mających 15 i więcej lat, które chodzą lub chodziły na religię w szkole publicznej (N=760)			
Jak ocenił(a)by Pan(i) lekcje religii, w których Pan(i) uczestniczył(a)? Czy były one:	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
– ciekawe, interesujące	75	18	7
– przydatne, użyteczne	76	17	7

Lepsze oceny lekcji religii w tych dwóch wymiarach częściej wystawiają badani starsi niż młodsi. Relatywnie więcej opinii krytycznych odnotowujemy wśród osób z wyższym wykształceniem, mieszkańców większych miast, respondentów w ogóle niepraktykujących lub sporadycznie biorących udział w praktykach religijnych oraz wśród identyfikujących się z lewicą.

Jak ci, którzy uczyli się religii, oceniają osoby prowadzące te lekcje? Także i w tej kwestii oceny są pozytywne. Ogromna większość ankietowanych, którzy chodzili na katechezę w szkole publicznej (81%), uważa, że prowadzący byli dobrze przygotowani do zajęć. Niewiele mniejsza grupa (78%) wspomina, że oceniano uczniów sprawiedliwie. Ponad dwie trzecie badanych (69%) przyznaje, że osoba prowadząca lekcje religii była otwarta na dyskusję. Najślabiej w tym kontekście wypada ocena prowadzących pod kątem wzbogacania przedmiotu o wiadomości przydatne do rozumienia zagadnień z innych dziedzin, np. historii, języka polskiego. Niemniej ponad połowa (54%) ocenia, że uzyskiwała takie informacje.

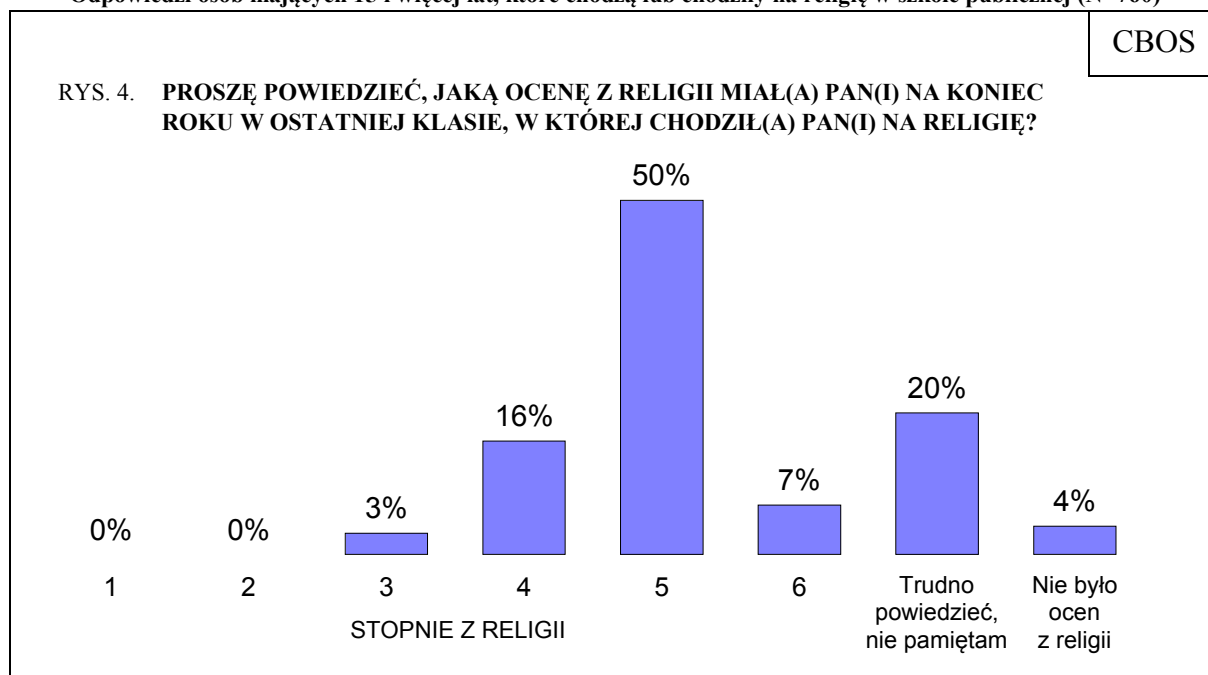
Tabela 11

Odpowiedzi osób mających 15 i więcej lat, które chodzą lub chodziły na religię w szkole publicznej (N=760)			
Jak ocenił(a)by Pan(i) osobę prowadzącą lekcje religii na tle innych nauczycieli ze szkoły? Czy osoba prowadząca lekcje religii:	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
– była przygotowana do prowadzonych zajęć	81	8	11
– traktowała i oceniała uczniów sprawiedliwie	78	13	9
– była otwarta na dyskusję	69	21	10
– przekazywała wiedzę przydatną do rozumienia zagadnień z innych dziedzin, np. języka polskiego, historii	54	37	9

Pozytywne oceny, zarówno samych lekcji, jak i osób je prowadzących, są istotnie statystycznie związane z aprobatą religii w szkołach publicznych (r Pearsona=0,35), jak również z poparciem dla uwzględniania stopni z religii przy liczeniu średniej (r Pearsona=0,29).

Poprosiliśmy ankietowanych, aby sobie przypomnieli, jaką ocenę z religii mieli w ostatniej klasie, w której chodzili na katechezę. Jak wynika z deklaracji, ponad połowa osób chodzących na religię (57%) otrzymała oceny bardzo dobre lub celujące. Co szóstej (16%) wystawiono na koniec czwórkę, nieliczni badani (3%) mieli z religii trójkę. Deklarowanie gorszych ocen było sporadyczne. Ponadto co piąty ankietowany (20%) nie pamięta swojej końcowej oceny z tego przedmiotu, a 4% wspomina, że kiedy uczęszczało na religię, nie była ona oceniana. Podsumowując można powiedzieć, że średnia deklarowana ocena z religii wynosi 4,81; nieco lepsze oceny miały kobiety niż mężczyźni (4,97 wobec 4,61), jak również ci, którzy obecnie mają wyższe wykształcenie.

Odpowiedzi osób mających 15 i więcej lat, które chodzą lub chodziły na religię w szkole publicznej (N=760)

Zrozumiałe jest, że lepsza ocena tego przedmiotu jest istotnie statystycznie związana z wyższymi stopniami na koniec roku (r Pearsona=0,19). Nieco słabszy jest związek między lepszymi ocenami uzyskanymi z katechezy a aprobatą obecności tego przedmiotu w szkołach (r Pearsona=0,10), a także akceptacją wliczania stopnia z religii do średniej na koniec roku (r Pearsona=0,11). Warto jednak dodać, że ankietowani, którzy mieli czwórkę z religii, relatywnie częściej niż mający lepsze oceny uważają, że religia powinna być „na stopień”.

Od kiedy lekcje religii powróciły do szkół publicznych, społeczeństwo na ogół popiera ich obecność w tych placówkach. Obecnie aprobata jest nawet wyższa niż w latach dziewięćdziesiątych, co mogłoby oznaczać, że Polacy przywykli do tego, iż lekcje religii odbywają się w szkołach publicznych, i zdaniem większości taki model się sprawdza. Znajduje to potwierdzenie w odpowiedziach na inne pytanie: gdyby ankietowani mieli wybrać, jakiego przedmiotu – religii czy etyki – będą się uczyły ich dzieci, najczęściej byłyby to religia, ewentualnie oba te przedmioty, a zaledwie co szósty wskazuje samą etykę. Sceptycyzm większej części Polaków budzą natomiast takie rozwiązania, jak ocenianie uczniów w ramach tego przedmiotu, wliczanie stopnia z katechezy do średniej ocen na koniec

roku, a także możliwość wyboru religii na egzaminie maturalnym. Jeśli chodzi o merytoryczną stronę lekcji religii, przeważają opinie, że głównym ich celem powinno być raczej przekazywanie wiedzy o różnych religiach niż ograniczanie się tylko do jednego wyznania, a także w większym stopniu przekazywanie wiedzy o kontekstach kulturowych religii niż kształtowanie wiary uczniów.

Opracował
Michał FELIKSIAK